

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบการเรียนรู้และระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกร

ชื่อผู้เขียน นายวีระวุฒิ วงศ์สันต์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แต่งจวง	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบการเรียนรู้และระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกร ตลอดจนเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้และระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกรในชุมชนใกล้เมืองภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสนทนาพูดคุย และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ข้อมูลได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์และนำเสนอแบบบรรยายและอธิบาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้ด้านอาชีพของเกษตรกร มี 3 รูปแบบ คือ การเรียนรู้แบบดั้งเดิมหรือแบบธรรมชาติ เครือข่ายการเรียนรู้ และการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ

การเรียนรู้แบบดั้งเดิมหรือแบบธรรมชาติ ขณะที่ชุมชนมีสภาพเป็นหมู่บ้านปิดความเปลี่ยนแปลงและเงื่อนไขจากภายนอกยังมีไม่มาก ทำให้การเรียนรู้ด้านอาชีพของเกษตรกร เป็นหน้าที่หลักของแหล่งความรู้เดิมเริ่มจากครอบครัว เครือญาติอาวุโส และผู้รู้ในชุมชน ถ่ายทอดความรู้เรื่องอาชีพการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่รอดและอบรมกล่อมเกลาด้านศีลธรรมจริยธรรมภายหลังจากที่ชุมชนเป็นหมู่บ้านเปิด ระบบราชการได้เข้าไปจัดการศึกษาให้กับคนในชุมชน โดยการจัดตั้ง

โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้ทางการขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้บทบาทการถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพเดิมปรับเปลี่ยนไป

เครือข่ายการเรียนรู้ เกษตรกรได้อาศัยการเรียนรู้ลักษณะนี้มาแล้วในอดีตจากคนในครอบครัวและชุมชน แล้วเริ่มขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้นตามสภาวะแวดล้อมที่คนในหมู่บ้านมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกได้สะดวกสบายกว่าเดิม เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ด้านอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานทั้งในและนอกชุมชน เป็นกลุ่มกิจกรรมการเกษตรหลายกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทำนา กลุ่มผู้เลี้ยงวัว กลุ่มผู้เลี้ยงหมู กลุ่มผู้เลี้ยงผึ้ง กลุ่มผู้ปลูกดาวเรือง กลุ่มผู้ปลูกหอมแดง และกลุ่มยุวเกษตรกร

การเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ พบว่าเกษตรกรมีการเรียนรู้ด้านอาชีพจากแหล่งความรู้เสริม ได้แก่ เอกสารการเกษตรที่หน่วยราชการจัดทำเผยแพร่ และเอกสารที่มีจำหน่ายทั่วไป จากหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และจากสื่อสารมวลชน โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ

จากการศึกษาระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกร พบว่า ระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกรเป็นระบบวิธีคิดที่มองทุกอย่างแบบองค์รวม การสะท้อนภาพของระบบคิดด้านอาชีพอาศัยการมองและวิเคราะห์จากวิถีการผลิตใน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมเกี่ยวกับพืชและกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรมมีวิถีการผลิตที่คล้ายคลึงกัน องค์ประกอบสำคัญของวิถีการผลิต ได้แก่ ชนิดของที่จะผลิต ทุน แรงงาน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ฤดูกาลช่วงระยะเวลา การดูแลบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวและการตลาด นอกจากระบบคิดจากวิถีการผลิตปกติแล้ว ยังเชื่อมโยงต่อเนื่องด้วยระบบคิดการพัฒนาวิถีการผลิตให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด

รูปแบบการเรียนรู้และระบบคิดด้านอาชีพ มีความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติของการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ไปพร้อมกัน อีกทั้งยังสัมพันธ์กันในวิถีการผลิตทางการเกษตร เพราะผลจากการเรียนรู้ทำให้เกิดระบบคิดเพื่อการตัดสินใจปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสมในการดำรงชีวิตของเกษตรกร พบว่า เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมจากภายในและภายนอกหมู่บ้าน มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้และระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกรตามลำดับ คือ จากการพัฒนาความเจริญสู่ชนบทและการจัดศึกษาภาคบังคับ ทำให้รูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมในชุมชนลดความสำคัญลง ส่วนเครือข่ายการเรียนรู้ที่เคยมีเฉพาะในครอบครัวและหมู่บ้านได้เพิ่มปริมาณและกิจกรรมทางการเกษตรขึ้นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งความรู้ที่มาจากสื่อสารมวลชน เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ จากทางราชการและภาคเอกชน

๑

ส่วนผลกระทบในด้านระบบคิด ด้านอาชีพของเกษตรกร ปรากฏชัดจากการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา
วิธีการผลิตของชุมชน เพื่อความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาวะการณ์มาอย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

Thesis Title Agriculturalists' Vocational Learning Patterns and Thinking Systems

Author Mr.Werawut Wongwasan

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee

Assoc.Prof.Dr.Anurak	Punyanuwat	Chairman
Assoc.Prof.Dr.Phasina	Tangchuang	Member
Assoc.Prof.Dr.Chukiat	Leesuwun	Member

Abstract

This thesis was an attempt to investigate occupational learning patterns and thinking modes/systems of agriculturalists as well as scio-economic conditions affecting such patterns and modes/systems. Agriculturalists studied lived in the suburb of the Lower Northern Region of the country. The researcher undertook this study by reviewing various relevant documents, engaging in informal conversations/discussions and interviews, and participant and non-participant observations. Collected data/information were cross-checked for their accuracy, analyzed and descriptively presented. The study found the following :

There were 3 types/patterns of learning, namely, traditional or natural, networking and other.

As regards traditional or natural learning pattern it was found that while the community was rather closed minimally impinged by outside change forces, families,

elderly kins and learned community members were found to have served as primary learning sources, transmitting occupation related, making a living-for-survival and morality-/ethics-based knowledge to agriculturalists. When the community became more opened up and the bureaucracy made its inroads by setting up schools as official knowledge dispensing sources, the role of such traditional learning sources as knowledge givers was drastically changed.

As far as learning networks were concerned, in the past agriculturalists obtained their needed occupational knowledge and skills from other family and community members. As time went on, such networks, facilitated by changing conditions, expanded, through better and expanded contacts with the outside world, to cover both more community groups and those groups and networks outside.

As regards other learning patterns it was found that agriculturalists had obtained occupation-related knowledge from various additional knowledge sources such as agriculture-related documents government agencies provided and those made available by commercial outlets, village loudspeaker system, television, radio and newspaper, respectively.

On agriculturalists' thinking systems/modes it was found that they viewed things wholistically. This conclusion was based on analyses of modes of 2 production activities, one dealing with plants and the other with animals. Both shared similar production modes, with following key components: types of thins to be produced, capital, labour, production tools, season and time factors, maintenarce and nurturing, harvesting and marketing. These normal thinking modes/systems were, moreover, furthered by those having to do with maximally and most successfully improving the production modes.

Learning patterns and thinking modes/systems under this investigation, through their common learning nature dimensions, i.e., knowledge, skill and attitude,

were both related to each other and collectively related to agricultural production modes since learning results shaped thinking systems needed for agriculturalists' appropriate and practical decisions in daily life activities. Moreover, such patterns and modes/systems were also affected by both internal and external socio-economic conditions. As regards learning patterns the penetration of material growth and prosperity and arrival of compulsory education inevitably devalued traditional learning patterns within the community. Learning networks, formerly existing with individual families and villages, drastically expanded accompanied by more and more widespread agricultural activities. Additional learning sources comprised the mass medial and printed materials from both the public and private sectors. Finally, as regards the impact upon agriculturalists' occupational thinking systems/modes it was clear that something very crucial had happened. Specifically, community production modes were obviously found to have been adapted, refined and improved in order to keep proper pace with ever changing circumstances.